

**Зайко Л. Я.,**

асистент кафедри видавничої справи, редагування,  
основ журналістики та філології Житомирського  
державного університету імені Івана Франка  
м. Житомир, Україна

## **СОЦІОКУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ ДРУКОВАНИХ КНИЖКОВИХ ВИДАНЬ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ПРОЦЕСУ ЧИТАННЯ**

Побудова національного інформаційного простору, формування соціокультурного середовища в Україні передбачає розвиток різноманітних мас-медіа. Поряд із сучасними - мультимедійними та інтерактивними - мас-медіа друкована книга посідає значне місце в інформаційному забезпеченні культурних та освітніх потреб українського соціуму. Важливе місце в цьому процесі відіграє високоякісне книговидавниче виробництво, просування книжкової продукції на ринку та популяризація процесу читання серед дітей та молоді.

Звертаючи увагу на форму технічного засобу, за допомогою якого споживач отримує інформацію, можна зазначити, що є тенденція до прийняття нових форм деякою частиною аудиторії. Також залишається певна частина аудиторії, яка навпаки відмовляється від їх використання та надає перевагу класичним, в т. ч. друкованим книжковим виданням. На сьогодні маємо «суперечку» між традиційною паперовою книгою та електронною. Але ця «суперечка» стосується лише форми та способу виготовлення книги. Єдність цих двох носіїв інформації полягає в процесі роботи реципієнта з будь-якою із форм - процесу читання. Для деяких користувачів цим інформаційним засобом (книгою) важливий естетизм (елементи художнього оформлення книжкового видання, тактильні відчуття під час процесу перегортання сторінок, в деяких випадках навіть

хеморецепція у вигляді нюху (відчуття запаху), який надає деяким читачам можливість отримувати естетичну насолоду від друкованого книжкового видання), для інших - здешевлений засіб та швидкий спосіб отримання інформації - електронна книга.

Читати - пізнавати глибини думки людської цивілізації, які закладені в одних з найцінніших пам'яток культури - книгах. Чи можливо порівняти цінність прочитаного друкованого книжкового видання з переглядом гарного змістовного фільму? Хто не здатен фантазувати при прочитанні книги, вибудовуючи на основі авторського тексту свій власний світ героїв, той обмежиться переглядом чужої фантазії - фільму. До речі, ці світи можуть відрізнитися. Споживання готового продукту, в т. ч. й нафантазованого кимось світу героїв (тобто фільм) дає лише відчуття присутності, а не участі в процесі, який виникає при прочитанні книги.

Хоча світ кіно визнають також мистецтвом, але не потрібно забувати про поняття «мистецтво книги». Мистецтво книги - мистецтво синтетичне, оскільки органічно включає в себе літературу, графіку, мистецтво шрифту та мистецтво книгодрукування (поліграфічне мистецтво). Відповідно оформлення друкованого видання є результатом роботи спеціалістів різного профілю: видавців, редакторів (літературного, художнього, технічного), фотографів, художників, дизайнерів та поліграфістів. Книга зобов'язана своїм існуванням усім, хто працював над її оформленням, над втіленням її змісту в конкретній формі. Поняття «мистецтво книги» є одним з найголовніших чинників соціокультурної цінності книги. Читацька аудиторія стає більш вибагливою до зовнішньої форми друкованих видань. Художнє оформлення, архітектоніка та технічне редагування, підбір шрифтового ансамблю, дизайн, довершеність верстки, підбір гатунків паперу та палітурних матеріалів, якісне поліграфічне виконання видання, застосування нових технологій у виробництві книжок

(3D-формат) – ось складові успіху форми друкованого видання. Деякі сучасні видання можна віднести до дійсно мистецьких витворів тієї групи фахівців, яка працювала над створенням видання. Хороша книга - це неймовірна праця багатьох талановитих людей.

Влучне визначення В. Фаворского наголошує на подвійній природі друкованої книги: «Книга це, з одного боку, технічний пристрій для читання літературного твору; з іншого боку, вона є просторове зображення літературного твору. В цьому книга є дуже схожою на архітектуру: й приміщення будується для житла, для практичного використання, але тим не менше стає мистецтвом, а вірніше не тим не менше, а тим більше, так як і в книзі, і в архітектурі функція не заважає, а допомагає, дає стимул для просторового пластичного оформлення» [3., с. 30]. Як приклад якісної архітектонічної побудови та художнього оформлення видань можна навести друковані книжкові видання для дітей українських видавництв: Дж. Крюс «Тім Талер, або Проданий сміх» («Час майстрів, 2016), «Найцікавіше про... собак» («Ранок», 2014), К. Штанко «Драconi, вперед!» («А-ба-ба-га-ла-ма-га», 2016), С. Чорний «Щоденник Фокса Міккі» («Видавництво Старого Лева», 2014) та ін.

Збереження національної культури реалізується через культурну діяльність людей - створення, поширення та засвоєння культурних цінностей. Особливу увагу належить приділяти друкованим книжковим виданням, зокрема, для дітей, як художній літературі, так й освітнім виданням. Як слушно зазначає Е. Огар, «наріжним каменем національної культури власне і є дитяча література з виразною національною специфікою...» [2, с. 5]. Роль формування дитячої свідомості через спілкування із книгами беззаперечна. Емоційний контакт між батьками та дітьми - один з позитивних наслідків процесу читання. Дитяча книжка є важливим інструментом інформаційного спілкування з дитиною.

Влучне визначення поняттю «дитяче видання» дає науковець

Н. Миколаєнко: «дитячі видання - це інтелектуально-матеріальні ресурси з опорою на педагогічну характеристику і вікову диференціацію» [1, с. 10]. Друковані освітні книжкові видання для дітей (підручники, навчальні посібники, практикуми) посідають чільне місце в освітньому процесі поряд з новітніми інтерактивними технологіями. Наразі немає кричущої необхідності відмови від друкованих освітніх книжкових видань для дітей.

Отже, друковані книжкові видання для дітей (незалежно від вікової групи) мають велике значення для розвитку особистісної духовної культури, розширення сприйняття навколишнього середовища та розуміння тенденцій та явищ, які відбуваються у суспільстві.

### **Література:**

1. Миколаєнко Н. М. Дитячі освітні видання: історія та класифікація: навч. посібник. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2018. 92 с.
2. Огар Е. І. Сучасна дитяча книга як національний культурний продукт. Поліграфія і видавнича справа. 2014. № 1-2. С. 3-8. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pivs\\_2014\\_1-2\\_2](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pivs_2014_1-2_2) (дата звернення: 01.05.2018).
3. Майсурадзе Ю. Ф., Мильчин А. Э., Гаврилов Э. П. и др. Энциклопедия книжного дела. Москва: Юристъ, 1998. 536 с.